KONTROLLKOMITTEENS BERETNING
til årsmøtet 2023 i
AFGHANISTANKOMITEEN I NORGE

Kontrollkomiteen har i perioden 2022-2023 bestått av Brittina Berg og Petter Bauck.

Vi er svært imponert over innsatsen de ansatte i så vel i Afghanistan som i Oslo har lagt ned i prosjektene. Ansatte har klart å holde motivasjonen oppe til tross for meget vanskelig og utfordrende forhold. Vi føler med alle i Afghanistan og krysser fingrene for at situasjonen sakte, men sikkert, vil bli bedre, spesielt for kvinner og jenter.

1. Kontrollkomiteens (KKs) rolle framover:

KK har i perioden diskutert hvilken rolle en slik kontrollinstans kan og bør spille i en organisasjon som Afghanistankomiteen (NAC), med en over 40 år lang historie og nå med årlige budsjetter for aktiviteten i Afghanistan på over 9 millioner USD.

Da KK ble etablert for over 40 år siden, var NAC først og fremst en politisk solidaritetskomite under parolen «Sovjet ut av Afghanistan» med hovedvekt på informasjonsarbeid i Norge. Den store politiske bredden i NAC, og mangfoldet av lokalkomiteer over hele landet, resulterte i etablering av en KK, som skulle sikre at landsstyret arbeidet i tråd med det formål NAC hadde nedfelt, nærmest som en form for internrevisjon i et politisk spenningsfylt og mangslungent landskap.

I 2023 er NACs arbeid i det alt vesentlige konsentrert om utviklingstiltak og humanitær bistand i ulike deler av Afghanistan. NAC har et stort antall ansatte, først og fremst i Afghanistan. Arbeidet i Norge har, foruten administrasjon og oppfølging i forhold til innsatsen i Afghanistan, viktige elementer av informasjonsspredning i Norge, ikke minst via sosiale media og organisering av Afghanistan-uka. Det er kun en lokalkomite som fungerer, i Bergen. NAC er blitt en profesjonell utviklingsaktør med et godt omdømme hos bevilgende myndigheter i Norge og internasjonalt. NACs arbeid blir jevnlig vurdert av eksterne aktører; sist av Christian Michelsens Institutt, på oppdrag fra Utenriksdepartementet/Norad. NAC har et velorganisert sekretariat i Oslo. Det er klare rutiner for løpende oppfølging av og forberedelse til styremøter, og til forberedelse og gjennomføring av årsmøter.

Et punkt, som etter KKs mening med fordel kan legges inn i dagsorden til styre- og årsmøtet, er godkjenning av innkalling og at dokumentasjon er sendt ut i tråd med vedtektene.

I dagens situasjon stiller KK spørsmål ved formålet med KK som et kontrollorgan, gitt NACs profesjonalitet, eksterne revisjoner og jevnlige eksterne gjennomganger. NAC opererer ikke i det samme politiske spenningsfeltet, som den gjorde for 40 år siden. KK vil foreslå:

- KK kan ha en rolle som en instans som på generelt grunnlag reiser problemstillinger for styret og årsmøtet i relasjon til den totale virksomheten.

- Videre kan KK være instansen medlemmer og lokalkomiteer kontakter om uenigheter som ikke kan løses direkte.

Kontrollkomiteen vil på bakgrunn av ovenstående foreslå at årsmøtet i juni 2023 endrer vedtektene slik: (Tillegg uthevet i gult)

§ 12. Kontrollkomiteen
a) Kontrollkomiteen velges av årsmøte, og består av to medlemmer, valgt for to år. Den ene velges partallsår, den andre velges oddetallsår. Kontrollkomiteens medlemmer bør ha god innsikt i Afghanistan komiteens virksomhet i Norge og Afghanistan
b) Kontrollkomiteen skal holdes underrettet om arbeidet i styret, og bidra til at Afghanistan komiteens organer, styret så vel som årsmøtet, fører kontroll med at aktivitetene foregår i samsvar med vedtektene, etiske retningslinjer, strategi og årsplaner. I sin beretning til årsmøtet skal kontrollkomiteen presentere generelle vurderinger omkring komiteens arbeid, både i Norge og Afghanistan, for drøfting og eventuell oppfølging av styret.
c) Kontrollkomiteen er instansen medlemmer, lokalkomiteer og samarbeidspartnere kan kontakte om uenigheter omkring arbeidet ikke kan løses direkte mellom den/de involverte.
d) Kontrollkomiteen kan innkalle til ekstraordinært årsmøte.

2. Afghanistankomiteens dokumentasjon og rapportering

En betydelig del av det dokumentunderlaget KK har for sitt arbeid, er rapporter fra interne og eksterne aktører knyttet til aktiviteten i Afghanistan. Videre er det regnskap og budsjetter.

Rapporteringen er i stor grad anekdotisk. Den er etter KKs mening lite systematisk, slik at sentrale utfordringer for en utviklingsaktør i begrenset grad blir dokumentert og etterprøvd. Tematikk KK vil anbefale framheves tydeligere i rapporteringen, både knyttet til prosjekter og fra prosjektbesøk, er lokalt eierskap, bærekraft og synergi mellom ulike aktiviteter.

- Hva betyr lokalt eierskap? Hvordan sikrer man lokalt eierskap? Utfordringer? Hvordan manifesterer lokalt eierskap seg? Hvordan vedlikeholdes lokalt eierskap?
- Hva er bærekraft? Hvordan måles bærekraft i prosjektet/programmet? Erfaringer?
- Hvilke resultater oppnår man? Hvordan brukes dette i dialogen med lokale og sentrale ledelser, og andre givere, for å sikre endring i samfunnet?
- Hva er synergi? Hvilken synergi ønsker man å oppnå mellom ulike prosjekter/ programmer? Hvorfor, hvordan, med hvilket resultat?
- I hvilken grad og hvordan sikrer man økt erfaringsutveksling mellom landsbyer/lokalsamfunn, hvor NAC er engasjert, og andre nærliggende lokalsamfunn, som har de samme behovene, uten at internasjonale aktører er engasjert?
- Hvilke konsekvenser har begrensningene myndighetene har lagt på kvinners samfunnsdeltakelse for gjennomføringen? Hvordan kan organiseringen av et prosjekt/program bidra til å bedre kvinners situasjon i lokalsamfunnet?

Etter KKs mening er det viktig at sekretariatet og ikke minst styret vurderer når det er behov for å ta initiativ til eksterne evalueringer for å avklare hvordan arbeidet utføres, hvilke resultater som oppnås og hvordan disse står seg etter 5 og 10 år.

Etter kontrollkomiteens mening er det behov for en mer konsistent og problematiserende rapportering. Eksterne evalueringer bør benyttes der utviklingen i et prosjekt eller program tilsier det, og når langtidseffekten av en innsats skal vurderes.

3. **Organisasjon og frivillighet**
   Det har de siste årene vært foretatt vurdering av hvordan, hvorfor og i hvilket omfang NAC kan og bør tilby muligheten for frivillig innsats. Ut fra NACs organisering og arbeid i dag har man konkludert med at det er svært begrensede muligheter til å organisere frivillig arbeid for NAC i Norge. Man utelukker frivillig innsats i kortere perioder i Afghanistan, slik man tidligere hadde gjennom bl.a. helseteamene.

KK vil peke på to forhold, som begge knyttes til behovet for økt informasjon og debatt om Afghanistan, for å øke forståelsen i Norge for utfordringene det afghanske folket har etter mer enn 40 år med krig og konflikt, og fra august 2021 med et styre utgått fra Taliban. Hva er veien framover for dette landet? Hvordan kan NAC bidra til en ønsket utvikling? Hvilke krav bør NAC stille til norske myndigheter om den framtidige relasjonen til Afghanistan og afghanske myndigheter?

- Det er et stort behov for **informasjonsspredning og debatt i Norge** om utfordringene Afghanistan står overfor, ikke minst i dagens situasjon med et svært konservativt Taliban-styre i landet.

  En rekke steder i landet finnes det lokale kontaktpunkter fra NACs første år. Videre har et stort antall norske soldater og bistandsarbeidere tjenestegjort i Afghanistan i perioden 2002 til 2021.Og ikke minst det afghanske diasporamiljøet. Mange i Norge er på ulike måter opptatt av situasjonen i og utviklingen i Afghanistan.

  Med ressurser i sekretariatet i Oslo som kan ta en proaktiv rolle i kontakten ut til ulike lokalsamfunn og kontaktpersoner i Norge, er KK av den oppfatning at muligheten for å organisere debatter og foredrag om aktuelle problemstillinger knyttet til situasjonen i Afghanistan og perspektivene framover på bibliotek, på læresteder osv. er betydelig.

  Gjennom Afghanistan-uka viser komiteen det store tilfanget på ressurspersoner man greier å engasjere. Å spre en del av disse ut over større deler av landet kan bidra til å øke interessen for Afghanistan og landets utfordringer i dag. Det kan også tjene som utgangspunkt for å øke presset på bl.a. norske myndigheter til å se mer kritisk på den rollen Norge (og andre) har spilt gjennom engasjementet fra 2001 til 2021.

  Et i**nformasjonsutvalg** vil kunne supplere en slik ressurs i sekretariatet.

- **Studiebesøk til Afghanistan**

NAC program og prosjekter planlegges og gjennomføres tett dialog med nasjonale og lokale myndigheter innen bl.a. helse, utdanning, naturforvaltning og landbruk mm. Med tanke på utvikling av program og prosjekt kan være hensiktsmessig å støtte studenter på master og doktorgradsnivå for å forske eller innhente uavhengig informasjon og kunnskap om NAC engasjert i Afghanistan.

Besøket måtte inngå i deres arbeid med utdanningen i Norge. Samtidig ville aktuelle kandidater kunne bidra i informasjonsarbeidet i Norge i etterkant.

4. Kontinuitet

KK har i sin beretning tidligere år pekt på viktigheten av å styrke langsiktigheten i planleggingen for å sikre kontinuitet både i sekretariatet i Oslo og i ledelsen av NACs arbeid i Afghanistan.

Den sittende KK deler denne påpekningen. For en organisasjon av NACs størrelse, og med den viktigheten som arbeidet har for en rekke lokalsamfunn og samfunnsfunksjoner (jordmor-utdanning) i Afghanistan, vil svikt i kontinuiteten med den nødvendige profesjonaliteten, raskt kunne resultere i at NACs omdømme svekkes i Norge, i Afghanistan og blant internasjonale givere. Det vil ikke tjene Afghanistan og det afghanske folket, og det vil ikke tjene den store lokale staben NAC har bygd opp i Afghanistan.

5. Fra solidaritetsorganisasjon til utviklingsaktør

Som omtalt under punkt 1, har NAC endret seg fra å være en solidaritetsorganisasjon med Afghanistan under den sovjetiske okkupasjonen og det pro-sovjetiske regimet, fram til 1992, til å bli en utviklingsaktør i de siste mer enn 30 årene under ulike regimer i Afghanistan.

Samtidig har NAC hele tiden hatt ulike politiske temaer som man har reist i Norge og overfor norske myndigheter.

Endring fra solidaritetsorganisasjon, med en i all hovedsak politisk dagsorden, til utviklingsaktør, med krav til nøytralitet, profesjonalitet og finansiering, reiser mange utfordringer. Ikke minst kan behovet for å sikre finansiering har ført til at den politiske profilen dempes, ikke minst overfor bevilgende myndigheter.

Utfordringene i endringen fra en solidaritetsorganisasjon til en utviklingsaktør har i mindre grad vært diskutert. Dette har ikke minst betydning for vurderingen av styret rolle, sekretariatets rolle og spørsmålet om i hvilken grad og på hvilken måte frivillighet og informasjonsspredning kan spille en rolle.

Oslo 24. April 2023

Brittina Berg

Petter Bauck